

DR W. K. J. ROEPKE ALS HOOGLERAAR TE WAGENINGEN

DOOR

Dr J. G. BETREM

24 Juni 1918 werd Dr W. K. J. ROEPKE benoemd als Hoogleraar voor de Tropische Landbouw te Wageningen met als opdracht het doceren van de Meerjarige Cultures. In verband met de oorlogsomstandigheden was het hem toen echter niet mogelijk om Nederland te bereiken; zijn benoeming kon daardoor pas 7 September 1919 ingaan. De 12de Januari 1920 aanvaardde Professor ROEPKE zijn ambt met de rede „Selectie van meerjarige cultures in Tropisch Nederland”.

Het laboratorium voor de tropische cultures was toen gevestigd in de zgn. „Valk” en wel op de bovenste verdiepingen van dit enigszins bouwvallige gebouw. Verder was voor de meerjarige cultures een klein tropisch kasje beschikbaar op „Duivendal”.

De studenten, die in die tijd bij Professor ROEPKE college liepen, roemden zijn heldere voordrachten ten zeerste; zij bleken later voor hen in de praktijk van veel waarde te zijn. De eerste promovendus van Professor ROEPKE promoveerde op een onderwerp de meerjarige cultures betreffende, nl. op het tapsysteem bij Hevea.

Professor ROEPKE was zijn oude liefde, de entomologie, echter niet vergeten. Toen dan ook in September 1920 Professor RITZEMA BOS aftrad en de senaat besloot om het professoraat in de plantenziektenkunde te splitsen, stelde Professor ROEPKE zich beschikbaar voor een leeropdracht in het Dierkundig Deel van de Plantenziektenkunde. Nadat enkele moeilijkheden overwonnen waren, werd Professor ROEPKE op 19 Januari 1924 naast zijn gewone werkzaamheden tijdelijk belast met het onderwijs in dit vak. Na het overlijden van Professor VAN BIJLERT, die de éénjarige cultures doceerde, nam hij ook diens taak tijdelijk waar, totdat op 6 December 1925 Professor E. VAN DER STOK als Hoogleraar voor de Tropische Cultures benoemd werd. Bij besluit van 28 Januari 1926 werd toen Professor ROEPKE eervol ontheven van het onderwijs in de Tropische Cultures en belast met het onderwijs in het Dierkundig Deel van de Plantenziektenkunde. Hij kon zich nu geheel wijden aan zijn lievelingsvak, de entomologie. Dit onderdeel van de dierkunde toch zou in de toekomst bijna zijn gehele aandacht opeisen.

Naast de colleges, die hij reeds enige jaren gaf, zag hij het als zijn eerste taak om er voor te zorgen, dat hij een goed ingericht laboratorium en voldoende assisterend personeel kreeg. Zijn eerste assistent werd op 1 Januari 1926 benoemd. Als laboratorium-ruimten werden hem toegewezen de eerste verdieping en de zolder van de vroegere „tuinbouwschool”, waar ook Professor RITZEMA BOS zijn laboratorium had gehad. Ook het vroegere woonhuis van deze hoogleraar werd bij het laboratorium getrokken. In de benedenverdieping werd de afdeling voor Systematische Plantkunde en Plantengeographie ondergebracht.

Daar het gebouw voor het gestelde doel volkomen ongeschikt was, begon men al spoedig met een verbouwing, waarbij tevens een collegezaal met er boven enkele verdiepingen voor het opbergen van de entomologische verzamelingen en het herbarium werd aangebracht. Tijdens deze ingrijpende veranderingen was het Entomologisch Laboratorium gevestigd in het vroegere gebouw voor de

Tropische Cultures, de „Valk”. Met de geringe middelen, die Professor ROEPKE ter beschikking gesteld konden worden, werd het nieuwe laboratorium zo goed mogelijk ingericht. Enige jaren later bleek het noodzakelijk om ook de zolderverdieping van het woonhuis als laboratorium in te richten. Zelfs na deze verbouwing was er nog onvoldoende plaats voor het onderzoek van meergevorderden en gast-entomologen, die herhaaldelijk om een werkplaats in het laboratorium van Professor ROEPKE vroegen.

Hoewel de eerste assistent reeds op 1 Januari 1926 benoemd werd, was, zowel het hogere als het lagere personeel, dat Professor ROEPKE ter zijde stond, aanvankelijk te gering in aantal om naast het onderwijs ook nog uitgebreidere onderzoeken te kunnen entameren. Pas na het overlijden van C. A. L. SMITS VAN BURGST in 1929 kwamen er gelden beschikbaar om het lagere personeel uit te breiden; deze uitbreiding was echter helaas niet permanent.

De tweede wereldoorlog bracht voor Professor ROEPKE vele moeilijkheden. Na een korte evacuatie in het begin van de oorlog, moest Wageningen in September 1944 voor langere tijd geëvacueerd worden. Na enkele omzwervingen werd Professor ROEPKE met zijn gezin gastvrij ontvangen bij de familie OOSTENBRINK in Drente. Bij zijn terugkeer bleek, dat het laboratorium er tamelijk goed was afgekomen; zijn pas gebouwde huis was echter zwaar beschadigd. In het laboratorium waren de optische instrumenten, hoewel goed opgeborgen, voor het merendeel gestolen; de bibliotheek had waterschade opgelopen. Door schenkingen uit Amerika kon dit alles gelukkig vrij spoedig weer grotendeels hersteld worden.

Het proefterrein, dat Professor ROEPKE ter beschikking stond, werd gevormd door een kleine strook grond aan de westkant van het arboretum; daar stond ook een klein, koud kasje. Verder kon ook nog een oude druivenkas voor proeven gebruikt worden. Het kasje werd tijdens de oorlog vernield, terwijl het proefterrein door verbreding en omleggen van een weg opgeslokt werd. Hierdoor was na de oorlog het entomologisch laboratorium practisch geheel aangewezen op de terreinen van andere instellingen. Gelukkig was de samenwerking met deze altijd uitstekend (men zie b.v. de Mededelingen van de Plantenziektenkundige Dienst, nos 42, 60, 74, 78, 82).

Eén van de eerste dingen, die Professor ROEPKE na zijn benoeming in orde maakte, waren de entomologische collecties. Hij achtte deze, zeer terecht, van het allergrootste belang voor het onderwijs. In dit verband moet hier in de eerste plaats de zuivere onderwijscollectie genoemd worden. Deze is zeer rijk, ook aan Indonesisch materiaal, dat voor een groot deel door Professor ROEPKE zelf verzameld is. Daarnaast werden zeer belangrijke systematische collecties bijeengebracht, waarvan een aantal behoort tot de beste in Nederland. Een gedetailleerde opsomming kan hier achterwege blijven, daar Professor ROEPKE zelf hiervan enkele jaren geleden een overzicht heeft gegeven (T.v.E., 88: 123, 845).

De colleges van Professor ROEPKE muntten uit door hun waardevolle, sterk op de practijk gerichte inhoud, door de heldere betoogtrant en de verzorgde stijl. Een ieder, die Professor ROEPKE als docent gekend heeft, is het opgevallen, hoe uitstekend hij de Nederlandse taal heeft leren beheersen. Niet alleen spreekt hij zonder enig accent, maar ook in zijn stijl verraadt niets, dat hij in het buitenland is opgevoed en dat hij ook daar zijn opleiding heeft genoten. ¹⁾

¹⁾ Professor ROEPKE werd op 18 Sept. 1882 te Hohensalza (Posen) geboren; hij studeerde aan de Universiteiten van Berlijn en Zürich en promoveerde in 1907 bij Professor STANDFUSS.

De practica waren ook steeds zeer goed verzorgd en uitstekend voorbereid. Indien het maar enigszins mogelijk was, moest het te onderzoeken materiaal eerst levend door de studenten bekeken worden en daarna geprepareerd.

Professor ROEPKE was over het algemeen voor zijn leerlingen niet gemakkelijk. Aan de proefschriften van zijn promovendi (11 in getal) werden hoge eisen gesteld; niet alleen de inhoud werd zeer kritisch beoordeeld, ook de indeling van de stof en vooral de stijl moesten de toets van de critiek kunnen doorstaan.

Prof. ROEPKE heeft een buitengewoon grote belangstelling voor en kennis van de levenswijze van allerlei groepen van insecten; vooral de Indonesische insectenfauna boeide hem sterk, hetgeen ook blijkt uit vele van zijn publicaties. Het is onmogelijk om daarvan binnen het bestek van dit artikel al was het maar een kort overzicht te geven. Ook in alles wat de entomologische techniek betreft (praepareermethoden, insluitmiddelen, dodingsmiddelen enz.) was hij zeer geïnteresseerd. Met nomenclatuurvraagstukken heeft hij zich veel beziggehouden. Hoewel hij zeer veel publiceerde over zijn waarnemingen in Indonesië, kon, tot zijn spijt, over tropische insecten op zijn laboratorium slechts systematisch onderzoek gedaan worden. Wel werden door hem en door anderen biologische onderzoekingen, in Indonesië verricht, in zijn laboratorium te Wageningen uitgewerkt. Ik wil hier in dit verband slechts noemen het onderzoek over de djatitermiet en het onderzoek over de rijstboorder.

Ten slotte willen we nog een aantal onderwerpen vermelden, waarover onder leiding van Professor ROEPKE op het entomologisch laboratorium te Wageningen is gewerkt.

Het belangrijkste onderzoek, verricht binnen het kader van de *bosbouw en de boomteelt*, is wel het onderzoek over de iepenspintkevers en hun rol als overbrengers van de iepenziekte. Voorts het onderzoek over de biologie, oecologie en bestrijding van de grauwe dennensnuitkever (*Brachyderes incanus* L.), de dennenbladwesp (*Diprion pini* L.) en de heidekever (*Lochmaea suturalis* THOMS.). Ook werd bestudeerd de aan wilgenrijshout schadelijke schildluis *Chionaspis salicis* L., verder: *Psylla buxi* L., de Larix-bladwespen en ten slotte nog een aantal voor de populieren schadelijke insecten.

Binnen het kader van het onderzoek voor de *tuinbouw* werden vooral veel onderzoekingen over bladluizen gedaan. In dit verband moeten speciaal genoemd worden het onderzoek over de zwarte bonenluis (*Aphis fabae* SCOP.) en zijn verwanten, het onderzoek over de overbrengers van de virusziekten van de aardbei, de onderzoekingen over de op appel en peer zo schadelijke bloedluizen (*Eriosoma lanigerum* HAUSM. en *Er. lanuginosum* HARTIG). Ook moet nog vermeld worden het onderzoek over de bonenvlieg (*Delia (Chortophila) cilicrura* ROND.), de frambozenmijt (*Eriophyes gracilis* NAL.), de rondknopmijt van hazelaar (*Er. avellanae* NAL.), de Europese spintmijten (*Tetranychidae*), de mijten van het geslacht *Bryobia*, de erwtenbladroller (*Enarmonia nigricana* STPH.) en zijn verwant *Enarmonia nebritana* TR., zomede de overzichten over de plagen van de boon en de op bramen optredende wantsen. In het bijzonder moet voorts nog de aandacht gevestigd worden op het onderzoek omtrent het voedsel van de spreeuw, dat door een van de promovendi van Professor ROEPKE uitgevoerd werd. Een speciale onderzoekingsmethode werd hiervoor uitgewerkt.

Van de onderzoekingen, die betrekking hebben op de *landbouw* moeten hier vooral vermeld worden de onderzoekingen over emelten, over de karwijmot (*Depressaria nervosa* HW.), over de verwekker van de kwade koppen in het

vlas (*Thrips lini* LAD.) en de bietenvlieg (*Pegomyia hyoscyami* PANZ.).

Van de onderzoekingen omtrent voorraadinsecten willen wij hier noemen het uitgebreide onderzoek over *Ephestia kühniella* ZELL., de meelmot, en zijn parasiet *Nemeritis canescens* GRAV., en het onderzoek over andere *Ephestia*-soorten.

Ook op verzoek van diverse instellingen buiten de Landbouw Hogeschool werden onderzoekingen geëntameerd. Wij herinneren hier slechts aan het onderzoek over de bestrijding van vliegenplagen in Drente, aan het onderzoek over de biologie van het zeeastermotje, en aan het onderzoek over insecticiden (in samenwerking met de B.P.M.).

Professor ROEPKE zelf was ten eerste geïnteresseerd in de systematiek van de vlinders en in het bijzonder in die van de Indonesische Lepidoptera. Hierover zijn dan ook enkele tientallen zeer belangrijke publicaties van zijn hand verschenen. Zijn medewerkers werkten voorts nog over de systematiek van verschillende insectengroepen t.w. bladluizen (*Aphidoidea*), blaaspoten (*Thysanoptera*), Nederlandse wespen (*Vespidae*) en spinnendoders (*Psammocharidae*), Indo-Australische en Europese dolkwespen (*Scoliidae*) en spintmijten (*Tetranychidae*). Van de voor de Nederlandse fauna belangrijke ontdekkingen wil ik hier alleen noemen de vondst van een vertegenwoordiger van de orde der Protura, een orde, waarvan in ons land voordien nog geen vertegenwoordiger bekend was.

Ook vele amateur-entomologen werkten in de collecties van het entomologisch laboratorium, waar hun altijd grote gastvrijheid verleend werd.

Professor ROEPKE was ook in het buitenland zeer bekend en gezien; het wekte dan ook geen verwondering, toen hij in 1946 gekozen werd als Fellow of the Royal Entomological Society of London. In Nederland werd hij in 1931 benoemd tot lid van het Provinciaal Utrechts Genootschap voor Kunsten en Wetenschappen. Sedert de oprichting in 1937 is hij lid en ondervoorzitter van het „Comité ter bestudering en bestrijding van insectenplagen in bossen”. Ook is hij lid van het „Comité ter bestudering en bestrijding van ziekten in iepen en andere boomsoorten”; van het Instituut voor Plantenziektenkundig Onderzoek (I.P.O.) was hij sedert de oprichting bestuurslid. Van de Redactiecommissie van het Tijdschrift over Plantenziekten, was hij jarenlang een zeer actief lid; alle aangeboden artikelen werden steeds door hem doorgewerkt en kritisch beschouwd!

Bijzondere vermelding dient ten slotte nog het feit, dat hij bij de promotie van Dr S. LEEFMANS tot Doctor Honoris Causa als promotor optrad!

Van de vele reizen, die Professor ROEPKE maakte, moeten er twee speciaal genoemd worden, nl. zijn reis in 1929 naar Indonesië om daar het Pan Pacific Congress bij te wonen, en zijn reis in 1938 naar Zuid-Afrika met de „Excursie van Nederlandse Biologen in Zuid Africa”. Ter gelegenheid van de eerste reis maakte hij op verzoek van het Departement van Landbouw in Indonesië ook nog een reis naar de Molukken, waar hij op Batjan een slakrupsenplaag op klapper bestudeerde. Ook zijn bekende onderzoek over *Apis dorsata* werd tijdens deze reis verricht. Hij bezocht verder de Internationale Congressen voor Entomologie te Ithaca (U.S.A.), Stockholm en Amsterdam. Het Brits Museum (Nat. Hist.) te Londen bezocht hij verscheidene keren. Hij was daar een gaarne geziene gast.

LIJST VAN DISSERTATIES VAN PROMOVENDI BIJ
PROF. DR W. K. J. ROEPKE

- J. G. J. A. MAAS. Het tapsysteem bij *Hevea brasiliensis* op experimenteelen grondslag. 22 October 1924.
- P. VAN DER GOOT. Onderzoekingen over levenswijze en bestrijding van de witte rijstboorder op Java. 5 Februari 1925.
- W. H. DE JONG. Een studie over emelten. 27 November 1925.
- C. J. H. FRANSSEN. *Aphis fabae* SCOP. en aanverwante soorten in Nederland. 20 Juni 1927.
- A. MINDERHOUD. Onderzoekingen over de wijze, waarop de honigbij haar voedsel verzamelt. 20 Februari 1929.
- L. G. E. KALSHOVEN. De biologie van de djatitermiet (*Kalotermea tectonae* DAMM.) in verband met zijn bestrijding. 14 Februari 1930.
- H. N. KLUYVER. Bijdrage tot de biologie en de ecologie van de spreeuw (*Sturnus vulgaris* L.) gedurende zijn voortplantingstijd. 16 Juni 1933.
- J. DOEKSEN. Bijdrage tot de morphologie der Thysanoptera. 10 Juli 1941.
- J. B. M. VAN DINTHER. Morphologie en biologie van de schildluis *Chionaspis salicis* L. 11 Mei 1950.
- M. OOSTENBRINK. Het aardappelaaltje (*Heterodera rostockiensis* WOLLENWEBER), een gevaarlijke parasiet voor de eenzijdige aardappelen-cultuur. 11 Juli 1950.
- G. S. VAN MARLE. Spintbestrijding met moderne insecticiden in de Aalsmeerse Bloementeeft. 30 Mei 1951.

Professor ROEPKE trad op 6 Oct. 1931 te Leiden op als copromotor bij de promotie van zijn toenmalige assistent, Dr H. J. DE FLUITER (proefschrift: De bloedluis, *Eriosoma lanigerum* HAUSM., in Nederland).